

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2020/2023

13. Radunonza dil cussegl da vischnaunca

dil trienni 2020/2023

**mesjamna, ils 27 d'october 2021 allas 20.00 uras
ella Sala Cristalla a Sedrun (*halla plurivalenta Dulezi*)**

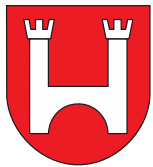
Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 12 dils 15 da settember 2021
3. Elecziun d'ina nova actuara pil cussegl da vischnaunca
4. Concessiun per l'explotaziun dall'aua dalla fontauna Plauncas Malamusa
5. Senda viers il museum La Truaisch – credit d'impegn
6. Senda da spassegiar naven dil Pass Alpsu entochen a Bugnei
– credit d'impegn
7. Punt Salins inclus parcadis ella vischinonza – credit supplementar
8. Orientaziuns
9. Varia

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2020/2023

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 12-2020/23 dils 15 da settember 2021

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 12/2020/23 dils 15 da settember 2021

allas 20.00 uras entochen allas 22.00 uras ella Sala Cristalla a Sedrun

Presidi:	Arno Berther	
Actuar:	Simon Collenberg	
Dumbravuschs:	Simon Beer e Toni Cathomen	
Presents:	10 cusseglierAs, total 10 votantAs (<i>absolut pli 6</i>)	
Aspectaturs:	4	
Cusseglers/as:	Arno Berther, Surrein Simon Beer, Rueras Gebharda Berther, Rueras Toni Cathomen, Rueras Otto Curschellas, Sedrun Patric Deragisch, Gionda	Sabrina Flepp, Sedrun Guido Friberg, Sedrun Andri Giossi, Sedrun Ignazi Monn, Sedrun
Suprastonza:	Martin Cavegn, president communal Renato Decurtins, gerau	Nicole Giossi, geraua Guido Monn, gerau
Perstgisas:	Daniel Schmid, gerau Cyril Steiger, cusseglier da vischnaunca Reto Schmid, cusseglier da vischnaunca Primus Deragisch, cumissiun da gestiun Baseli Huonder, cumissiun da gestiun	

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol nr. 11 dils 28 da fenadur 2021
3. Cumpra da parcellas da baghegiar per la populaziun tuatschina
4. Cumpra da parcellas ella zona da mistregn
5. Orientaziuns
6. Varia

1. Tractanda Avertura

Arno Berther, president dil cussegl da vischnaunca:

Igl ei l'emprema radunonza ch'jeu astgel menar sco niev elegiu president dil cussegl da vischnaunca. Ei fa plascher d'astgar far quei, schegie ch'il president ha da setener anavos dalla debatta politica e se concentrar sil tgamunar la radunonza. Quei ei in cert disavantatg perquei ch'ins sa buca prender influenza e perschuaader. Jeu astgel persuerter menar in cussegl ch'ei ils davos onns semadiraus, che sadat giu fetg serius cullas fatschentas politicas e contrahescha per part intensivamein per formar siu agen meini e prender ina decisiun. Quei fa plascher ed jeu lavurel perquei bugen en quei gremi. Nus essan in cussegl cun meinis divers, magari schizun cuntrarais, il bi ei denton che negin da nus sesanfla cun siu meini e sia posiziun permanentamein ella minoritad. Enqualgada vegn ins atras cun sia posiziun ed ina autra gada ston ins suttacumber. Quei muossa ch'il cussegl ha adina en egl la caussa e buca la persuna. Quei ei fetg impurtont per ina fritgeivla lavur politica. Lein mirar da cuntinuar aschia e mantener quella tenuta.

Dapi ch'igl ei clar ch'ils Tuatschins e las Tuatschinas vulan midar lur sistem politic e futuramein desister dil cussegl da vischnaunca, savess ins sedumandar con fetg che nossa lavur vegn aunc schazegiada e cun tgei engaschi ch'ins vul exequir quei uffeci ils dus onns restonts.

Forsa vali en quei connex da clamar en memoria la funcziun ch'il cussegl ha el sistem politic da nossa vischnaunca. Il pensum principal dil cussegl ei da deliberar las fatschentas ch'ei da suttametter ad el, quei vul dir da metter silla stadera las propostas dalla suprastanza e da dir:

- cun quei savein nus s'accordar,
- cun quei savein nus da principi s'accordar, nus vulein denton certas midadas ni correcturas,
- cun quei savein nus buca s'accordar.

Pia metter sin stadera las propostas dalla suprastanza. L'idea da quei construct politic ei sempla: Dapli gremis, dapli tgaus e meinis che van sur ina fatschenta ora e pli equilibrada che la sligiazion vegn. Ei va pia per anflar vias e sligiazions che cattan la pusseivla acceptanza maximala ella populaziun. Quei ei nuot auter che la tscherca suenter la concordanza. Concordanza ei in grond plaid e zatgei ch'ei tipic svizzer. Ed il cussegl ei in impurtont factur per anflar quei equilibr politic. Gest sin plaun communal ei quei fetg impurtont, pertgei che nus essan memia pigns per sparter nossas forzas e metter en quellas in encunter l'auter. Il recept politic sin plaun communal ei pia la concordanza. Anflar sligiazions che tuts ni silmeins la plipart dils vischins e vischinas san s'accordar. Concordanza munta perquei era pasch politica, cuntinuitad ella politica ed era segirtad e prevesibladad per mintgin da nus. Il spért dalla concordanza ei zatgei ch'ins sto esser cunscients e ch'ins sto tgirar, per ch'el mondi buca a piarder. Ed ussa sai jeu era risponder la damonda, sch'ei rendi insumma aunc da s'engaschar el cussegl da vischnaunca per quels dus onns che restan aunc. Ed jeu sai dir: Cun sia lavur contribuescha il cussegl da vischnaunca essenzialmein per anflar la concordanza ed igl equilibr politic en vischnaunca. Nus havein perquei in impurtont pensum che nus lein exequir cun engaschi e premura, era sche l'era dil cussegl da vischnaunca va carteivel alla fin.

E sche zatgei va alla fin, fa ei senn ed eisi schizun necessari da sedumandar tgei che vegn suenter. Co lein nus tgirar la concordanza ella politica communal cu ei dat negin cussegl da vischnaunca pli? Gliez ha la votaziun consultativa buca rispundiu. Gliez stuein nus ponderar bein e forsa aunc anflar ora. Fetg carteivel stuein nus mirar ch'ils differentis interess, las differentas tenutas e posiziuns seigien representadas aschi bein sco pusseivel gia enteifer la suprastanza. Quei vegn denton ad esser pretensius. Nus havein buca partidas politicas e gruppaziuns d'interess che cumbattan pils sez e miran pigl equilibr

ell'executiva. Cheu stuein nus aunc anflar ils recepts co nus lein tgirar el futur igl equilibr politic e la concordanza en vischnaunca.

La radunonza dad oz ha da tractar autras damondas. Jeu less perquei returnar tier las fatschentas dil di.

2. Tractanda Approbaziun dil protocol nr. 11 dils 28 da fenadur 2021

Il protocol nr. 11 dils 28 da fenadur 2021 vegn approbaus unanimamein.

3. Tractanda Cumpra da parcelas da baghegiar per la populaziun tuatschina

Presentaziun dallas tractandas entras Martin Cavegn, president communal:

La vischnaunca Tujetsch dispona d'in maletg empalont. En quel ein denter auter las mesiras en connex cun la politica per famiglias stipuladas. Ei ha fatg surstar mei ch'ei maunca la mesira che preveda da metter a disposiziun parcelas en dretg da baghegiar ed aschia possibilitar a famiglias da prender dimora a Tujetsch.

Sco ils prezis per la cumpra d'immobiglias ed ils tscheins sesviluppeschon savein nus perseguitar ad Andermatt. Muort il svilup sil sector dil turissem ein ils prezis da cumpra per sulom s'augmentai ad Andermatt per 500% ils davos onns. Ils indigens han buca pli la pusseivladad da saver secasar el vitg ni ella vischinonza dad Andermatt. Quei ch'ei fetg disgrazieivel. Per cletg havein nus buca ina situaziun drammatica per ils indigens sco ad Andermatt, denton sa la situaziun spert semidar en ina direcziun sco leu ed en auters loghens turistics.

Tier il resort planisau a Dieni duei ei era vegnir baghegiu habitaziuns per famiglias. Denton vegn ei buca construì aschi biaras habitaziuns sco ei vegn duvrau en cass d'ina realisaziun. Era quei fatg vegn ad augmentar la damonda suenter habitaziuns ni suloms da baghegiar a Tujetsch. Dacuort ha l'Andermatt Sedrun Swiss Alps SA adattau lur strategia. L'interpresa vegn ad informar en cuort temps sur da quella. Tut tenor sco la strategia vesa ora, vegn era quella ad haver ina influenza sin ils prezis. Tgei che quei munta pil project a Dieni, savein nus aunc buca dir. Nus spitgein el decuors dils proxims meins ina decisiun arisguard la realisaziun dil resort.

Actualmein ei la vischnaunca fatschentada cun la revisiun dalla planisaziun locala. La vischnaunca ei obligada da prender ina gronda surfatscha da parcelas da baghegiar ord la zona da baghegiar. Las leschas e prescripziuns pretendan oravontut da reducir la surfatscha dalla zona da baghegiar en vitgs cun negin svilup. La cefra exacta ei pil mument buca enconuschenta. Era quei fatg vegn ad haver per consequenza che la damonda pren tier e ch'ils prezis per suloms da baghegiar vegnan a crescer.

A Tujetsch eisi ina sfida da cattar ina parcella da baghegiar. Quei era ord il motiv ch'ils possessurs vulan salvar sin liunga vesta las parcelas da baghegiar e mettan buca a disposiziun quellas per surbaghegiar. Medemamein han certas famiglias breigias da finanziar la construcziun d'ina casa muort il svilup dils prezis. Ord quels motivs vul la suprastanza communal cumprar e metter a disposiziun parcelas en dretg da baghegiar.

Sin la parcella nr. 1149 duei ina societad cooperativa realisar ina surbaghegiada cun habitaziuns da 5.5 combras entochen 6.5 combras. Nus havein gia interessents per quei project.

La parcella nr. 681 ei adattada per realisar ina surbaghegiada ni tenor basegns era in project communal. Priu il cass ch'il resort a Dieni vegn realisau, savein nus ir da quei anora ch'ei dat interessents per quella parcella. En quei liug eisi per exempel pusseivel da construir ina garascha sutterrana ed ina surbaghegiada suren. Aschia savessan nus sligiar la munconza da parcadis en quella vischinonza.

La parcella nr. 523 ei previda per famiglias che san construir leu lur dacasa, damai che tala secatta en in liug central.

Il mieds liquids per la cumpra dallas parcellas ein avon maun. Ei setracta sulettamein d'in transferiment dils mieds liquids ella facultad finanziaria dalla vischnaunca.

Ina part dalla zona da mistregn vulein nus medemamein acquistar, damai che las interpresas basegnan spazi. Cun la cumpra dalla parcella nr. 3057 e dalla parcella nr. 1916 dall'AlpTransit Gotthard SA (ATG) sa la vischnaunca metter a disposiziun quei spazi. Las interpresas ein persuerter obligadas da sligiar si ils ulteriurs plazs da deposit. Cun ils tscheins annuals denter frs. 15'000.- e frs. 20'000.- sa la vischnaunca refinanziar la cumpra enteifer in temps da rodond 20 onns.

Jeu hai aunc entgins giavischs arisguard la tractaziun. Il prezis seresultan ord las offertas retschevidas (offerta e damonda). Las cumpras ein strategicas e sustegnan il svilup respectivamein la politica da famiglias en vischnaunca. Nus astgein tier la tractaziun trer en consideraziun las pusseivladads pil futur e buca la situaziun subjectiva dils possessurs actuals.

Debatta d'entrada:

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

La via sco la suprastanza communal ha elegiu las parcellas ei buca diltut clara e plausibla. Igl ei per mei buca capeivel daco che la vischnaunca ha buca dau la pusseivladad en in emprem pass a tuts proprietaris d'inoltrar ina offerta per las parcellas. Tuts han pia buca giu la caschun d'offerir alla vischnaunca las parcellas da baghegiar. Daco ha la suprastanza communal persequitau la strategia applicada? Duas parcellas secattan buca en zona da baghegiar. Sulettamein ina parcella ei situada ella zona h3. A Rueras posseda la vischnaunca duas parcellas da baghegiar. Tenor miu meini ei la pli semplia sligiazun da metter a disposiziun quellas parcellas als interessents. Daco ha la suprastanza communal buca tratg en consideraziun ina tala sligiazun? Ultra da quei sedamondel jeu daco ch'ins cumpra parcellas che secattan buca en zona da baghegiar, nua ch'ins sa buca realisar enteifer cuort temps in project.

Martin Cavegn, president communal:

Nus havein confirmau alla cumissiun da gestiun che nus dein ad in e scadin la pusseivladad dad inoltrar ina offerta da vendita per lur parcellas.

Per las parcellas che nus vulein comprar, sa la vischnaunca conceder ina lubientscha da baghegiar speciala, aschia che talas san vegnir surbaghegiadas, cun quei che tuttas sesanflan en zona da baghegiar, era sche buca tuttas ein stipuladas sco zona da baghegiar. El rom dall'actuala planisaziun locala previn nus d'attribuir quellas parcellas sco parcellas da baghegiar. Medemamein essan nus sfurzai da prender certas parcellas ord la zona da baghegiar. Quei vegn buca a levgiar alla suprastanza communal l'elecziun dallas parcellas ord las offertas inoltradas.

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Tenor miu meini fuss ei stau pli prudent da dar en in emprem pass a tuts la pusseivladad dad inoltrar ina offerta da vendita per lur parcellas. Aschia havess ei dau ina certa concorrenza. Quei ei uss denton strusch pusseivel pli, damai ch'il prezi ei gia vegnius fixaus sin frs. 280.- / frs. 300.- il meter quadrat ed ei publics per in e scadin.

Ignazi Monn, cusseglier da vischnaunca:

Con urgent ei quella cumpra? Haveis vus gia interessents per las parcellas?

Martin Cavegn, president communal:

Nus havein negin squetsch da temps. Pil mument ein treis famiglias giuvnas silla tscherca d'ina habitaziun. La problematica ch'ils indigens bandunan nossa vischnaunca ei enconuschenta. Medemamein eisi enconuschent ch'igl ei ina sfida da cattar parcellas per surbaghegiar. Ord quels motivs fagess ei senn da comprar las parcellas.

Simon Beer, cusseglier da vischnaunca:

A Rueras posseda la vischnaunca duas parcellas da baghegiar per schar vi a tscheins. Preveda la suprastanza communal da prender ord zona da baghegiar quellas parcellas el rom dalla revisiun dalla planisaziun locala?

Martin Cavegn, president communal:

Quellas duas parcellas stuein nus quasi metter el giug per saver salvar en in pli central liug las parcellas da baghegiar.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

L'idea e la strategia da metter a disposiziun parcellas da baghegiar ad indigens ei a mi simpatica. Quei patratg partel jeu cumpleinamein e cun interess sundel jeu seprofundaus el messadi.

Spert ei denton semussau che la fatschenta ei buca aschi sempla sco presentada. Mei fatschenta en emprema lingia il termin che la fatschenta vegn presentada ussa. A mi para quel empau disgraziaus. Nus sesanflein amiez ina revisiun dalla planisaziun locala e sco enconuschent sto la vischnaunca prender in tschuat parcellas ord la zona da baghegiar. En cuort vegn public tgei parcellas ch'ein pertuccadas. Las parcellas che la suprastanza ha en mira da comprar ein lu segir buca pertuccadas d'ina dezonaziun futura. Perencunter ston auters possessurs acceptar ina tala. Malaveglia ei programmada. Sut punct 1 el messadi scriva la suprastanza da vuler scriver ora en ina secunda fasa publicamein la cumpra dad ulteriuras parcellas. Per impedir malapasch vess quei pass gia giu da succeder avon ch'eleger las treis parcellas proponidas, quei che cusseglier Otto ha era constatau. Mintgin che less vender havess saviu offerir sia parcella tenor criteris definai dalla suprastanza. Mo aschia ei in tractament gest da tuts possessurs garantius.

A mi manca era in fil tgietschen daco che la suprastanza ha gest elegiu quellas parcellas. Suenten tgei criteris ei l'elecziun succedida? Ina parcella sesanfla en ina zona pil futur, l'autra parcella ch'ei stada en zona da hotels sesanfla uss en ina zona speciala. Perencunter posseda la vischnaunca gia oz per

exempel duas parcellas ella zona pil futur gest davos la scola a Rueras, ulteriuras sur via. Daco vegnan buca quellas parcellas elegidas sco zona per indigens. Sco quei che president Martin ha informau avon fuss ei pusseivel da dar gia oz parcellas en zona pil futur ad indigens per baghegiar. Quei ei denton enconuscent a negin. Las parcellas a Rueras ein en possess dalla vischnaunca e drovan negin engaschi finanziel. Autras vischnauncas vivan ina tala politica gia dapi decennis. Quellas vischnauncas han denton adina enzonau agen terren. Igl engaschi finanziel ei serestrenschius sill'avertura dil quartier. Per la tiarza parcella vegn ina surbaghegiada en fuorma d'ina societad cooperativa en damonda. Quei model ei tier nus pauc enconuscents. Ei setracta d'in model simpatic, denton drova ei plirs interessents ch'ei prompts dad iniziar e da s'engaschar en quella fuorma. Ina gronda sfida. Sch'ei fuss interessant da realisar in tal object cun habitaziuns primaras a tscheins ni en fuorma d'ina societad cooperativa fuss la parcella gia daditg vendida. La parcella ei gia dapi in lung temps sin fiera.

Il plan da zonas actual cuntegn dapi la davosa revisiun era parcellas prevedidas per indigens. Las parcellas ein en possess privat e tenor miu saver ha negin giu la quida da realisar ina casa sin ina tala parcella. Ei fuss interessant d'eruir da quels possessurs schebein ei ha dau damondas d'interessents ni sche las parcellas ein insumma venalas.

Tenor mia enconuschientscha han pliras famiglias baghegiu ils davos onns e han saviu acquistar il terren silla fiera ordvart las zonas d'indigens. La problematica ei pia buca gest acuta. Independent da quella fatschenta ei per mei impurtont che la suprastanza interpren tut il pusseivel da dezonar aschi pauc territori sco pusseivel. Ils davos onns ha ei dau en vischnaunca in svilup pli activ e muort la situaziun da corona ei la damonda suenter habitadi puspei carschida, era ellas regions. Quei potenzial astgein nus buca ignorar e frenar. La suprastanza duei defender l'autonomia visavi il cantun. En quei mument s'auda era in engraziament alla suprastanza ch'ella ei pil mument liberala cun damondas e possibiliteschas cheutras il svilup. Pli pauc terren che resta en zona e pli gronda la resca ch'il prezi sesaulza. Reducir la zona cun effect d'alzament da prezi ei in falliu signal. Jeu sun dil meini ch'ei duei restar ton terren en zona da baghegiar ch'ei dat ina certa fiera. La vischnaunca ha cugl instrument da mobilisaziun la pusseivladad dad intervegnir el marcau, aschia che las parcellas ein era venalas.

Resumond ein per mei treis fatgs impurtonts

- l'idea da procurar per terren da baghegiar per indigens ei da perseguitar vinavon e mereta sustegn;
- Il termin dalla fatschenta ei buca elegius idealmein muort la dezonaziun che sto vegnir realisada;
- En emprema lingia duei la suprastanza metter a disposiziun las atgnas parcellas. La schelta d'ulteriuras parcellas duei succeder sin fundament da clars criteris cun scriver ora publicamein la cumpra. L'elecziun actuala avantagescha certs possessurs, procura per malaveglia e tracta buca tuts possessurs e convischins egualmein.

Tenor mei duei la tractanda vegnir reponderada. Bugen teidlet aunc auters meins en caussa.

Ignazi Monn, cusseglier da vischnaunca:

Jeu sai sustener il votum dil cusseglier Guido Friberg e vi aunc tedlar ulteriurs meins.

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Da metter a disposiziun parcellas per surbaghegiar a famiglias ei buca ina nova idea. La vischnaunca ha applicau quei model gia pliras gadas cun grond success. La problematica ei che biars possessurs ein buca prompts da vender las parcellas e tegnan talas en famiglia. Quei fa buca pli sempel allas famiglias da catter ina parcella per surbaghegiar. Per l'autra ein ils prezis da cumpra pils objects, schizun per clavaus ordvart aults. Sco gia menziunau ei igl agir dalla suprastonza communal buca clars e plausibels, medemamein era l'elecziun dallas parcellas.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu proponel da perseguitar vinavon l'idea da metter a disposiziun parcellas da baghegiar, denton da buca entrar oz silla fatschenta e da returnar tala alla suprastonza per reponderar e surluvrar.

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

L'intenziun da metter a disposiziun parcellas en dretg da baghegiar per famiglias ei segirafranc buna. Aschia savein nus per part frenar la depopulaziun.

Cunquei che la vischnaunca ei gia en possess da parcellas en dretg da baghegiar, savess ella sco emprem offerir talas a famiglias interessadas e stuess buca acquistar novas parcellas.

Jeu sun era dil meini da possibilitar a tuts d'inoltrar ina offerta da vendita per lur parcellas. Tuts proprietaris duein numnadamein vegnir tractai tuttina. Ei semuossa gia ussa tier l'actuala proposta dalla suprastonza ch'ei dat discordia e malcapientschas.

Per mei ei quella fatschenta aunc buca studegiada atras diltut, vul dir buca madira per prender oz ina decisiun. La fatschenta duei vegnir returnada alla suprastonza - la procedura duei vegnir surluvrada.

Votaziun:

Il cussegl da vischnaunca decida unanimamein da returnar la fatschenta alla suprastonza communal per reponderar e surluvrar risguardond ils puncts menziunai eifer la debatta d'entrada dil cussegl da vischnaunca.

4. Tractanda Cumpra da parcellas ella zona da mistregn

Debatta d'entrada:

Ignazi Monn, cusseglier da vischnaunca:

Basegna ei ina nova entrada ella zona da mistregn (*niev access previu*)?

Guido Monn, gerau:

Ei basegna in access als objects existents per possibilitar ils transports. Quei credit savein nus buca spargnar.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Tenor il messadi duei la zona el vest survir sulettamein sco zona da deposit. Per las interpresas da baghegiar po quei survir el mument. La zona possibilitescha denton negin auter svilup. Jeu damondel schebein la suprastanza vul tuttina insister da saver silmeins attribuir ina part dil territori alla zona da mistregn per possibilitar in eventual svilup era en quella zona.

Martin Cavegn, president communal:

Il cantun scriva avon che mintga vischnaunca ha mo dabien ina certa surfatscha sco zona da mistregn. Il pli bugen havess il cantun probablamein sulettamein ina zona da mistregn ella regiun. Nus stuein ord quei motiv ver quittau da nossa zona da mistregn.

Toni Cathomen, cusseglier da vischnaunca:

Jeu sai sustener las ponderaziuns dil cusseglier Guido Friberg. L'engrondaziun dalla zona ei impurtonta per Tujetsch. Ins auda beinsavens ellas medias ch'ei regia in trend da centralisar. Fagein nus oz buca quei pass cun la cumpra ei la schanza pli gronda che quella zona da mistregn svanescha enzacu.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Il basegns d'ulteriur terren en zona da mistregn ei dapi onns documentaus. Cunquei che plirs loghens egl ost dalla zona d'industria ston aunc vegnir rumi e renaturalisai setracta ei principalmein d'in remplazament da terren e buca exnum d'ina engrondaziun. Ei fa senn che quei territori vegn en possess dalla vischnaunca e lezza surlai il territori a tscheins ni en dretg da baghegiar allas interpresas interessadas. Cunquei ch'ei setracta el mument dad ulteriur territori communal savess in tierz che vess interess strusch far diever d'in intent e fuss dependents dil conclus politic, en tgei zona ch'il territori vegn insumma indicau. La vischnaunca sco possessura ei la megliera sligiazion e jeu saiel sustener la cumpra entras la vischnaunca.

Tractaziun:

Ei dat negins votums.

Votaziun:

Il cussegl da vischnaunca decida unanimamein da comprar las parcelas nr. 3057 (12'386 m²) e nr. 1916 (38 m²) situadas ella zona da mistregn per il prezi da frs. 372'720.- e da sorprendar ils cuosts en connex cun la cumpra.

La fatschenta vegn suttamessa al referendum facultativ (art. 17 alinea c dalla constituziun communal).

5. Tractanda Orientaziuns

Martin Cavegn, president communal:

Jeu acceptel la decisiun dil cussegl da vischnaunca arisguard la cumpra da parcellas. Jeu sai denton gia uss dir che l'elecziun ord las offertas che vegnan inoltradas, ei buca semplu.

6. Tractanda Varia

Ignazi Monn, cusseglier da vischnaunca:

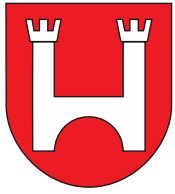
Jeu giavischel ch'ins sa puspei passar la Val Strem. Il trutg va pli e pli en decadenza. Ils geologs duein presentar il moviment dils cuolms. Gia avon tschun onns han els sincerau che la glera vegni proxima-mein a val. Quei ei denton buca succediu. Jeu giavischel che la suprastanza interpren certas mesiras, aschia ch'ins sa puspei traversar la Val Strem.

Martin Cavegn, president communal:

Nus essan pil mument vid analisar in sistem d'alarm per la Val Strem. In tal sistem possibilitescha alla vischnaunca d'arver puspei la senda. Certs sclariments giuridics en caussa ein aunc necessaris.

actuar:
Simon Collenberg

president:
Arno Berther

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
13-2020/2023

Elecziun d'ina nova actuara pil cussegl da vischnaunca

Messadi

dalla suprastonza communal a l' cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Preziai cussegliers

1. Introducziun e proposta

La suprastonza communal ha decidu d'engaschar Corina Flury sco emploiada dall'administraziun communal cun in pensum da lavur parzial. Ella vegn a scriver protocols a caschun da differentas sedutas dil president e dil cussegl da vischnaunca e surprender autras lavurs administrativas tenor basegns. Cheutras eisi pusseivel da descargar il president communal ed il menader dall'administraziun, aschia ch'els san sededicar dapli allas impurtontas pendenzas.

Sin fundament da quellas ponderaziuns propona la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca da deliberar Simon Collenberg dil post sco actuar e dad eleger Corina Flury sco nova actuaara dil cussegl da vischnaunca pil temps restont dil trienni 2020/2023.

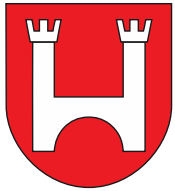
Suprastonza communal Tujetsch

President communal:
Martin Cavegn

Menader center communal:
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
13-2020/2023

Concessiun per l'explotaziun dall'aua dalla fontauna Plauncas Malamusa

Messadi

dalla suprastanza communal al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Preziai cussegliers

1. Introducziun

La corporaziun Aua Cristalla procura pil providiment d'aua dad ina gronda part dalla vischnaunca da Tujetsch. Ella fa quei sin incarica dalla vischnaunca e dallas commembras e dils commembers dalla corporaziun.

En special ha la corporaziun Aua Cristalla ils suandonts pensums tenor las statutas approbadas entras la suprastanza communal dils 11 da matg 2004:

- furnir buna e sufficienta aua a casas privatas, a baghetgs publics ed industrials, a menaschis purils, a fontaunas ed a plazzas publicas;
- procurar per aua sufficienta en cass da fiug enteifer la zona da baghegiar;
- procurar per l'erecziun ed il manteniment dallas tschaffadas, dils reservuars e dalla reit publica dil providiment d'aua;
- ademplir da tut temps tut sias incumbensas risguardont las pretensiuns davart la segirtad el providiment d'aua.

L'Aua Cristalla analysescha cuntinuadamein la qualitat ed era la segirtad dil providiment d'aua. Aschia vegn giudicau, schebein las fontaunas tschaffadas portan avunda aua e sche la qualitat da quella satisfas allas pretensiuns dad oz. Leu nua ch'ei semuossa in basegns, procura l'Aua Cristalla per migliur.

2. Situaziun da partenza

Per da tut temps saver furnir avunda aua da buna qualitat dispona la corporaziun Aua Cristalla dad in pulit diember da fontaunas che spisgentan tschun reservuars: il reservuar Pardatsch a Rueras, il reservuar Salins a Sedrun, il reservuar Val Bugnei ed ils dus reservuars da Selva e da Tschamut. Mintga fontauna tschaffada ei unica e sia quantitat sco era la qualitat dall'aua dependan dallas structuras naturalas ord las qualas l'aua nescha.

La quantitat dall'aua dad ina fontauna variescha tier mintga fontauna el decuors digl onn. Ella dependa dall'aua sutterrana che vegn alimentada entras la neiv che liua e dalla plievgia. Aschia sa la quantitat gest tenor la geologia crescher en temps bletschs ed ir anavos considerablamein en temps da schitgiras ni cu pauc ni nuot aua da neiv e plievgia filtraschia viaden ella tiara. Adina puspei meinan periodas da grondas caliras e pauca ni negina plievgia tier situaziuns nua che l'aua da beiber sto vegnir spargnada. Igl unviern sereducescha pil solit il quantum d'aua en pli u meins tuttas fontaunas perquei che pauca ni negin'aua infiltraschia la tiara. Quella reducziun dil quantum d'aua succeda cuntinuadamein entochen viaden el mars nua che las fontaunas portan pil solit il pli pauc aua.

La qualitat dall'aua ord ina fontauna vegn en emprema lingia influenzada entras la geologia ed il viadi che l'aua fa naven dil mument ch'il daguot vegn el terren e semetta sin via entochen tier la fontauna. Aschia sa l'aua era cuntener substanzas nuscheivlas sco arsen, uran ni partechels da fecalias ed auter. Era sa ella esser tuorbla entras buglia che vegn menada dil current d'aua entochen tier las fontaunas. Fontaunas cun aua che correspunda buca allas pretensiuns da qualitat ston vegnir menadas ord il providiment d'aua entochen che la qualitat ei puspei buna. L'Aua Cristalla vegn adina puspei confruntada culla problematica d'aua tuorbla, savens suenter urezis pli gronds ni liungas periodas cun grondas plievguas. En tals cass ston autras fontaunas cumpensar quels mancos.

Il diever d'aua da beiber variescha medemamein fetg duront igl onn ora. Aschia vegn duvrau marcantamein dapli aua el temps da vacanzas cun in grond diember da hosps en Val Tujetsch. En tals muments pon las fontaunas buca cuvierer il quantum d'aua che vegn duvraus sin tut igl intschess dils providiments d'aua. Mintga reservuar dispona perquei sper la reserva da fiug dad ina reserva da diever che vegn duvrada il mument ch'il diever ei pli gronds che la quantitat d'aua tschaffada ellas fontaunas. Aschigleiti ch'il diever vegn reducius, quei ei pil pli duront la notg, vegnan las reservas da diever els resevuars puspei emplenidas pil proxim carschament dil diever.

Per saver segirar in sufficient quantum d'aua igl entir onn ora, era en temps cun pauca aua ellas fontaunas, drova ei in minimal diember da fontaunas che spisgenta ils reservuars. Cul carschament dil diember da habitonts e hosps da vacanzas crescha era il quantum d'aua che las corporaziuns d'aua

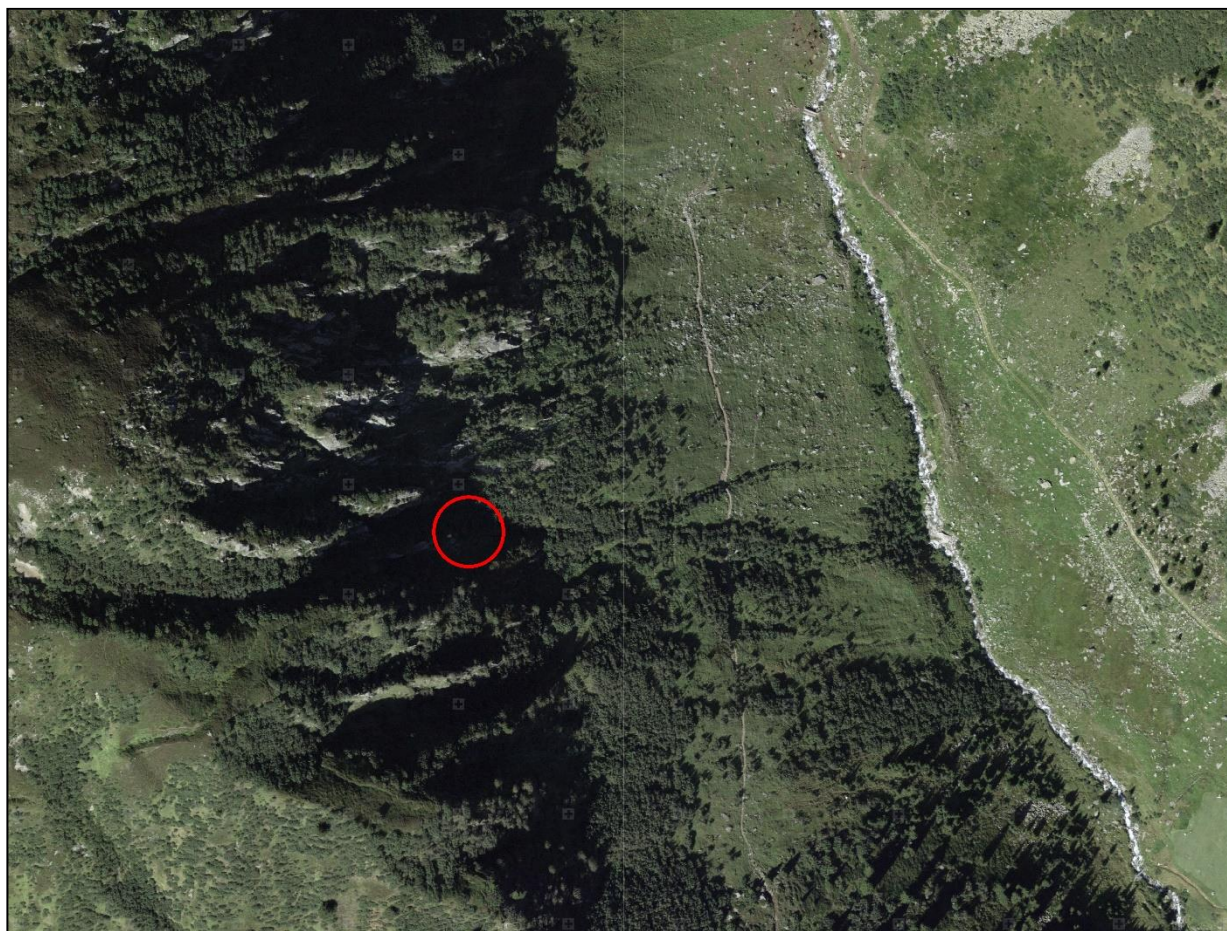
ston metter a disposiziun. La consequenza ei ch'il diember da fontaunas tschaffadas sto medemamein vegnir engrondius. Fontaunas che portan tuttenina dameins aua augmentan supplementarmein quella necessitad da tschaffar novas fontaunas che pon cumpensar quels mancos.

La segirtad dil provediment d'aua vegn era controllada entras ils uffecis cantunals responsabels. Las pretensiuns da quellas varts vegnan adina pli stregntgas. Aschia vegn pretendiu che mintga provediment d'aua sappi cuvierer il diever d'aua da beiber da pliras varts, pia redundant entras plirs reservuars. Quella pretensiun ei tier l'Aua Cristalla gia realisada per las reits principalas dil provediment d'aua.

En vesta al svilup futur en nossa val, per exempel cul resort ch'ei previus a Dieni, vegn il basegns per aua da beiber a crescer marcantamein. Per saver satisfar ad uras a quei carschament mo era al basegns actual sto la corporaziun Aua Cristalla analisar cuntinuadamein sias fontaunas e la quantitat sco era la qualitat dall'aua che quellas portan. L'Aua Cristalla ha constatau ch'il risico da per temps buca haver avunda aua e cun sufficienta qualitat daventa pli gronds e ch'ei basegna ussa in agir en caussa.

3. Descripziun dil project

Per saver garantir era egl avegnir in segir provediment d'aua ha l'Aua Cristalla schau examinar duront dus onns la fontauna **Plauncas Malamusa** ella Val Milà. Ils resultats da quell'analisa muossan che la fontauna porta 150 ni dapli liters per minuta cun ina buna qualitat dall'aua. Quella fontauna purschess in grond augment buca mo tier la segirtad, mobein era tier la qualitat dil provediment d'aua dalla vischnaunca da Tujetsch.

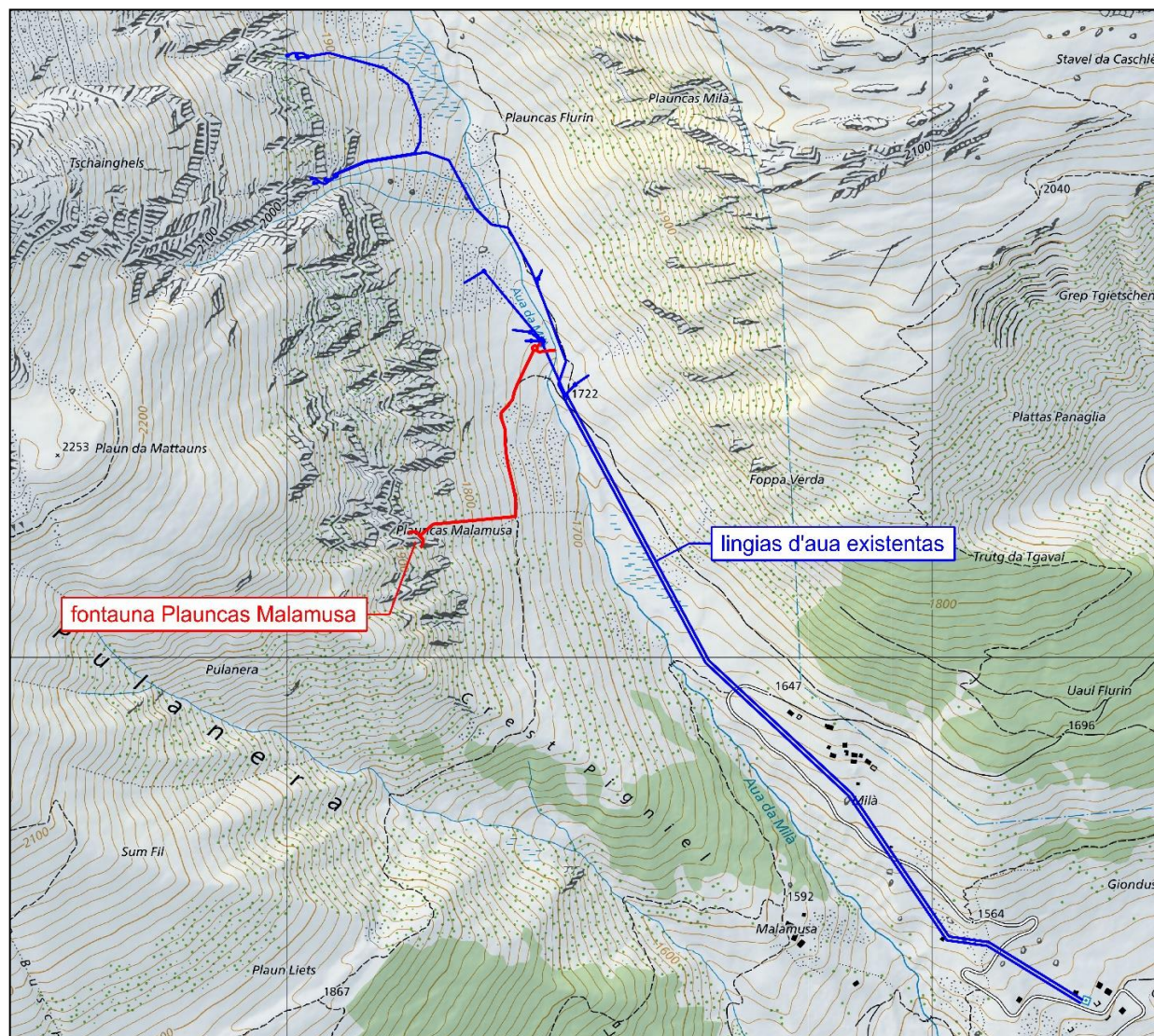

©

CNES, Spot Image, swisstopo, NPOC

Il preproject che l'Aua Cristalla ha schau elaborar preveda da tschaffar l'aua dalla fontauna Plauncas Malamusa en ina stiva d'aua sutterrana gest sut la fontauna e da lu menar ella en ina lingia da transport entochen tier la stiva d'aua existenta sin ca. 1738 m s. m., in tec sur igl Ual da Milà. Avon la stiva d'aua existenta vegn construiu in tumbin che lubescha da menar ora l'aua el dutg sche quei fa muort la qualitat ni ord autras raschuns basegns. Dalla combra d'aua existenta vegn l'aua menada ella lingia da

pressiun existenta entochen el reservuar da Pardatsch. Leu vegn ella ensemen cullas ulteriuras auas tschaffadas utilisada per la producziun d'energia avon ch'ella cuora ella combra d'aua dil reservuar.

Sche la vischnaunca dat la concessiun all'Aua Cristalla da tschaffar la fontauna Plauncas Malamusa, duei il project correspondent vegnir realisau ton pli spert.

4. Resumaziun e damonda

Per saver garantir egl avegnir in segir providiment d'aua pigl intschess dall'Aua Cristalla cun in sufficient quantum aua da buna qualitat basegna ei da saver tschaffar la fontauna Plauncas Malamusa ella Val Milà e da menar l'aua tras ina lingia nova e las lingias existentas el reservuar Pardatsch.

Ord quels motivs tschenta l'Aua Cristalla la damonda alla vischnaunca da Tujetsch per la concessiun da tschaffar la fontauna Plauncas Malamusa.

5. Proposta

Sin fundament dallas surnumnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca:

da conceder alla corporaziun d'aua AUA CRISTALLA
la concessiun per l'explotaziun dall'aua dalla fontauna Plauncas Malamusa.

La fatschenta vegn aunc suttamessa alla votaziun all'urna dils 28 da november 2021 (artechel 29 alinea d) dalla constituziun communal).

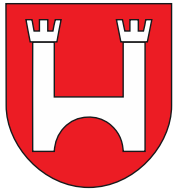
Suprastonza communal Tujetsch

President communal:
Martin Cavegn

Menader center communal:
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
13-2020/2023

Senda viers il museum La Truaisch – credit da sanaziun

Messadi

dalla suprastonza communal a l' cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cussegliers

1. Situaziun da partenza

Dacuort ei la sanaziun dil parcadi datier dalla punt Drun vegnida exequida. En quei connex eisi previu da sanar in tschancun dalla senda en direcziun dil museum la Truaisch.

Cunquei che las lavurs da planisaziun eran aunc buca terminadas, ei quei project buca vegnius suttamess ensemen cun il project per la sanaziun dil parcadi Drun la primavera vargada al cussegl da vischnaunca per tractaziun.

2. Senda enviers il museum

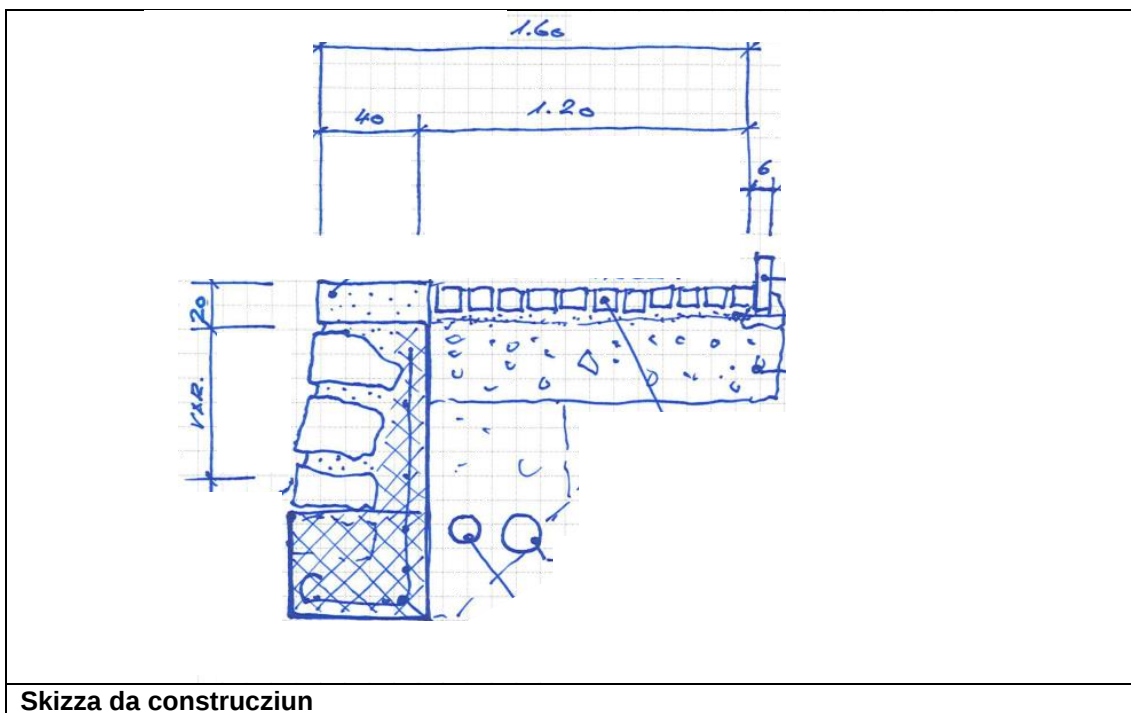
La sanaziun dil tschancun dalla senda enviers il museum la Truaisch ei previda igl atun 2021 (november). Quella ei irremissibla - la senda sco era il mir da sustegn secattan en in miserabel stan. Igl ei previu dad engrondir la senda ed aschia migliurar igl access pils pedunzs.

El rom dil project da sanaziun vegn era la lingia libra da telefon (*Swisscom*) demontada e piazzada sut tiara. Las duas petgas da telefon (lenn) vegnan demontadas. Cheutras seresulta in pli bi maletg dil vitg. Per augmentar la segirtad eisi vinavon previu d'installar sin il mir da sustegn in tschabergal. Plinavon vegn in candelaber installaus che procura aschia per ina meglia illuminaziun en quella vischinonza.

Il project da sanaziun dalla senda cumpeggia las suandontas lavurs:

- Sanaziun dalla senda e dil mir da sustegn;
- Niev tschabergal;
- Demontar la lingia libra da telefon (Swisscom);
- Nova lingia da canalisaziun;
- Niev candelaber (illuminaziun);

3. Cuosts

Ils cuosts totals pil project da sanaziun dalla senda enviers il museum muntan a frs. 100'000.-.

Descripziun dallas lavurs	Cuosts (en frs.)
Sanaziun dalla senda, sanaziun dil mir da sustegn	82'000.-
Nova lingia da canalisaziun	3'000.-
Niev tschabergal	7'000.-
Illuminaziun (niev candelaber)	5'000.-
Reserva	3'000.-
Cuosts totals	100'000.-

4. Ponderaziuns dalla suprastonza communal

Cun ina summa da frs. 100'000.- eisi pusseivel da sanar la senda ed aschia migliurar igl access al Bogn Sedrun, al museum la Truaisch ed als quartiers vischinonts. Medemamein vegn l'illuminaziun migliurada sco era il maletg dil vitg. Ina investiziun che effectuescha pia plirs avantatgs. Ord quei motiv spera la suprastonza communal fermamein ch'il cussegl da vischnaunca detti il consentiment per l'investiziun previda.

5. Proposta

Sin fundament dallas surnumnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca:

da conceder in credit d'impegn ella summa da frs. 100'000.- per la sanaziun dalla senda enviers il museum la Truaisch.

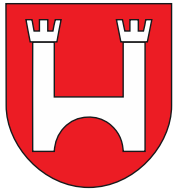
Suprastonza communal Tujetsch

President communal:
Martin Cavegn

Menader center communal:
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
13-2020/2023

Senda da spassegiar naven dil Pass Alpsu entochen a Bugnei

Messadi

dalla suprastanza communal al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cussegliers

1. Situaziun da partenza

La vischnaunca da Tujetsch posseda biaras e bialas sendas da spassegiar e viandar sin siu territori. Ei maunca denton ina senda che colligia il Pass Alpsu cun il vitg da Bugnei e ch'ei era principalmein bein colligiada cun il traffic public - pia ina senda per ils viandonts pli patgifics. La gronda part da quella senda ei gia avon maun.

Ils davos onns ein era gia entginas mesiras da sanaziun en quella direcziun vegnidas fatgas:

Denter Val Val e la staziun da Tschamut ei la planisaziun vegnida fatga e las lubientschas dil cantun e dils possessurs ein gia avon maun. Ei maunca aunc l'execuziun dil project respectivamein la construcziun da quei tschancun dalla nova senda. A Malamusa ei medemamein in niev tschancun cun ina pintga punt vegnius eregius.

Per la punt a Salins ein las lubientschas era avon maun. Il cussegl da vischnaunca ha approbau quei project a caschun dalla seduta dils 28 da fenadur 2021 e concediu in credit da frs. 357'000.- persuerter. L'execuziun dil project ei sin rucca – la punt vegn construida el decuors dalla primavera 2022.

2. Project

La finamira dil project ei d'ereger ina senda naven dil Pass Alpsu entochen tier il vitg da Bugnei cun mintgamai pintgas differenzas d'altezia. Sch'ins curescha cun il tren enviers igl Alpsu e viandescha entochen a Bugnei, san ins persecuitar mo cuorts tschancuns che van ensi sco per exempel denter la staziun da Tschamut entochen egl Uaul da Rosas ni naven dalla staziun da Sedrun entochen a Salins. Il grond avantatg dalla senda ei che quella ei colligiada cun tuttas staziuns dalla Viafier Matterhorn Gotthard naven da Bugnei entochen sil Pass Alpsu. Quei possibilitescha allas viandontas ed als viandonts dad era guder ina spassegiada mo sin certs tschancuns.

Per far pli attractiv la senda eisi previu d'ereger ina punt pendenta a Mulinatsch Sut cun ina lunghezia da rodund 117 meters ed ina altezia da rodund 46 meters. Cheutras san ils viandonts traversar la Rufna enviers Giuv, quei ei segiramein il punct culminont dalla senda. Sper la punt a Mulinatsch Sut vegnan ina plattafuorma panoramica ed in plaz da seser construi. Sin igl entir tschancun dalla senda, mintgamai els loghens neuralgics, eisi previu d'installar rodund diesch tablas d'informaziun, las qualas cuntegnan ina cuorta historia ord igl archiv da Tujetsch.

La suandonta tabella cumpeglias las pli impurtontas indicaziuns davart la senda previda e las mesiras corrispundentas:

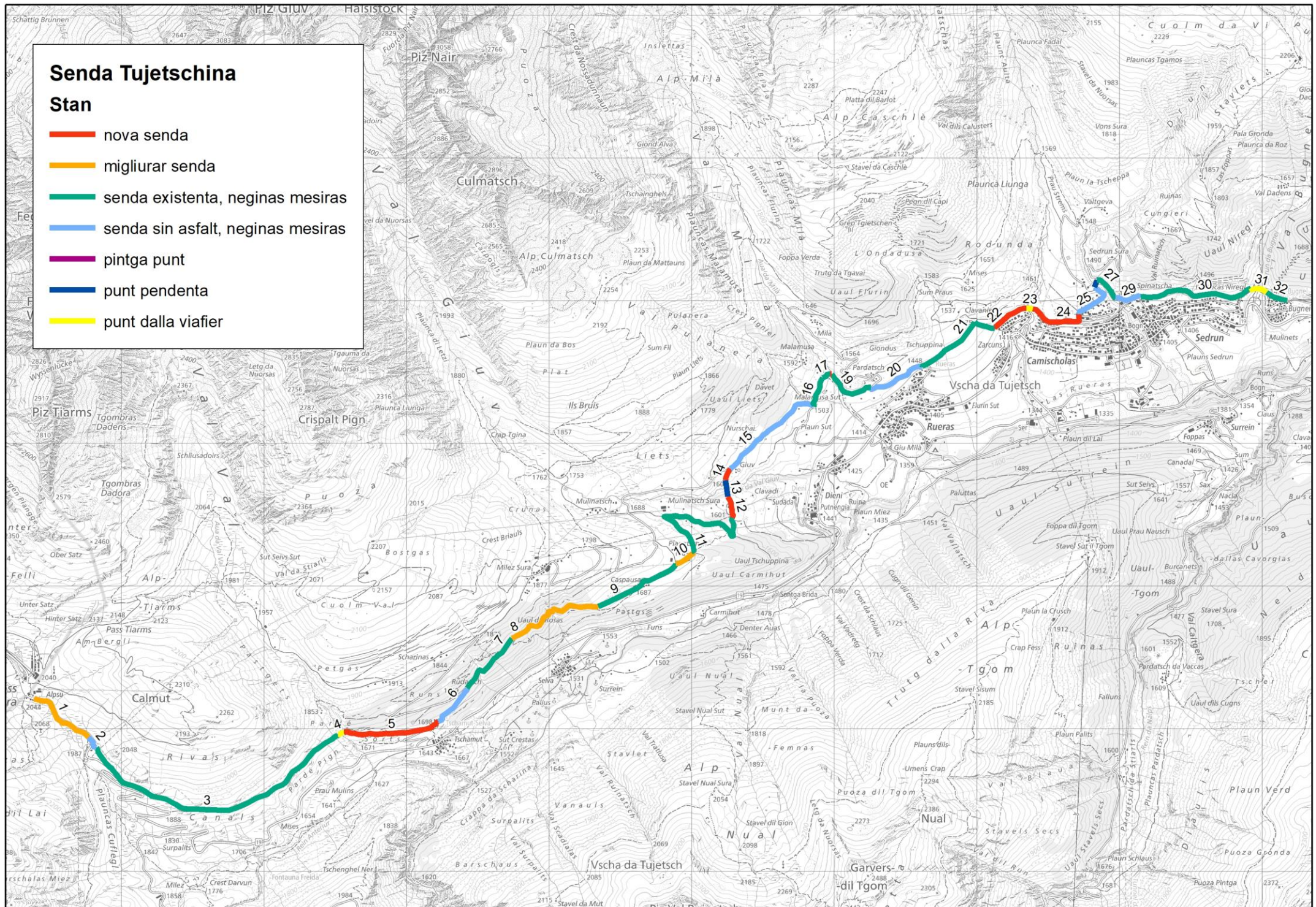
Stan actual	m	%
Ereger novs tschancuns (senda)	1'627	13.30
Migliurar la senda existenta	1'388	11.35
Senda existenta naturala, neginas mesiras	6'704	54.80
Senda existenta sin asfalt, neginas mesiras	2'137	17.47
Novas punts	169	1.38
Passarellas dalla Viafier Matterhorn Gotthard	209	1.71
Total	12'234	100.0

Entgins tschancuns dalla senda che vegnan eregi da niev secattan sin terren privat. Ils possessurs da quei terren ein vegni informai ordavon davart il project.

Senda Tujetschina

Stan

- nova senda
- migliurar senda
- senda esistenta, neginas mesiras
- senda sin asfalt, neginas mesiras
- pintga punt
- punt pendenta
- punt dalla viafier

3. Cuosts per la construcziun dalla senda

Ils cuosts sebasan sin calculaziuns approximativas. Per la punt pendenta a Mulinatsch Sut ha la vischnaunca da Tujetsch retschertigl onn 2017 ina calculaziun approximativa da cuosts dall'interpresa CrestaGeo. Ils ulteriurs cuosts sebasan sin valurs directivas digl Uffeci federal per vias (ASTRA). L'exactadad dils cuosts munta a +/- 20%.

	total frs.	1	5	8	10	12	13	14	22	24
m² cun mesiras	3067	504	688	684	154	146	117	86	279	409
cuosts per m²		30	50	80	40	50		50	70	80
nunprevediu		5%	10%	10%	5%	5%		5%	5%	5%
survigilonza		8%	8%	8%	8%	8%	5%	8%	8%	8%
punt pendenta	575'000						575'000			
cuosts senda	174'250	15'120	34'400	54'720	6'160	7'300	0	4'300	19'530	32'720
plattafuorma	10'000						10'000			
construziuns tecnicas	60'000		30'000	20'000						10'000
deflussiun	5'000			5'000						
nunprevediu	19'169	756	6'440	7'972	308	365	0	215	977	2'136
survigilonza	47'890	1'210	5'152	6'378	493	584	28'750	344	1'562	3'418
total I	891'309	17'086	75'992	94'070	6'961	8'249	613'750	4'859	22'069	48'274
tpv	68'631	1'316	5'851	7'243	536	635	47'259	374	1'699	3'717
total	959'939	18'401	81'843	101'313	7'497	8'884	661'009	5'233	23'768	51'991

Sin fundament dalla calculaziun cheusura eisi da quintar cun cuosts totals datier d'in frs. 1 milliun per la senda. Varga la mesadad dils cuosts seresultan entras la construcziun dalla punt pendenta a Mulinatsch Sut.

4. Ponderaziuns dalla suprastonza communal

La senda ei ina nova purschida, la quala vegn dabien als hosps sco era allas persunas indigenas. Pil mument sa la vischnaunca buca porscher bia sendas che meinan directamein dil vitg anora. Cun quella senda savein nus cuvierer quella munconza e possibilitar buca mo als habitonts, mobein era a famiglias da spassegiar enviers il Pass Alpsu.

La purschida completescha l'offerta da purschidas existenta e cuviera oravontut ils basegns dallas famiglias, las qualas san guder ina spassegiada cun lur affons pigns. Era per las senioras, ils seniors e las persunas che prefereschan plitost pli patgificas e semplas spassegiadas ei la senda adattada - sch'els pon buca traversar l'entira senda, san els aunc adina far diever dil tren.

Per saver completar l'offerta da purschidas existenta propona la suprastonza communal als gremis cumpetents da dar suatientscha a quei project.

5. Proposta

Sin fundament dallas surnumnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca:

da conceder in credit d'impegn ella summa da frs. 960'000.- per la realisaziun d'ina senda da spassegiar naven dil Pass Alpsu entochen al vitg da Bugnei.

La fatschenta ei aunc da suttametter alla radunonza da vischnaunca.

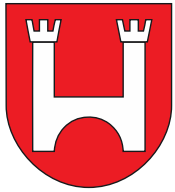
Suprastonza communal Tujetsch

President communal:
Martin Cavegn

Menader center communal:
Simon Collenberg

Vischnaunca
Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
13-2020/2023

Punt Salins inclus parcadis ella vischinonza – credit supplementar

Messadi

dalla suprastanza communal al cussegl da vischnaunca

Preziau president
Preziadas cusseglieras
Prezai cussegliers

1. Situaziun da partenza

A caschun dalla seduta dils 28 da fenadur 2021 ha il cussegl da vischnaunca concediu in credit d'impegn per la construcziun dalla punt Salins inclus ils parcadis ella vischinonza ella summa da frs. 357'000.-.

El decuors dils davos meins ein ils prezis pil material da construcziun, oravontut pil fier carschi. Ord quei motiv s'augmentan ils cuosts per la construcziun dalla punt a Salins. Sin fundament da quei fatg basegna la suprastonza communal in credit supplementar ella summa da frs. 60'000.-, autruisa eisi buca pusseivel da realisar il project.

2. Proposta

Sin fundament dallas surnumnadas ponderaziuns propona la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca:

da conceder in credit supplementar ella summa da frs. 60'000.- pil project "Punt Salins inclus parcadis ella vischinonza".

La fatschenta ei aunc da suttametter al referendum facultativ (artechel 17 alinea d dalla constituziun communal).

Suprastonza communal Tujetsch

President communal:
Martin Cavegn

Menader center communal:
Simon Collenberg